

Terugblik eerste inloopspreekuur– Programma Aansluiting Wind op Zee (PAWOZ) - Eemshaven

Op donderdag 21 april 2022 was het eerste digitale inloopspreekuur van het Programma Aansluiting Wind op Zee-Eemshaven. Binnen dit programma worden verschillende route-opties onderzocht voor het aansluiten van 4,7 GW (gigawatt) windenergie op Eemshaven (Groningen). Olaf Herfst, programmaleider van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat, gaf een korte presentatie en deelnemers konden vragen stellen. GasUnie en TenneT waren ook aanwezig voor het beantwoorden van (vooral technische) vragen. Eind juni zijn er (fysieke) informatiebijeenkomsten in de regio: op Ameland, Schiermonnikoog, 2 in Het Hogeland en in Noardeast-Fryslân.

In 2050 moet Nederland volledig zijn overgestapt op het gebruik van hernieuwbare energiebronnen, zoals windenergie op zee. Het Programma Aansluiting Wind op Zee - Eemshaven onderzoekt de mogelijkheden voor routes voor kabels en leidingen vanaf twee windparken in de Noordzee naar Eemshaven. Het programma draagt zo bij aan het behalen van de klimaatdoelstellingen.

Het gaat om in totaal 4,7 GW aan windenergie vanuit de windenergiegebieden Ten noorden van de Waddeneilanden (0,7 GW) en Doordewind (4,0 GW). Het onderzoek richt zich in eerste instantie op 8 mogelijke routes door het Waddengebied. Deze 8 te onderzoeken routes doorkruisen onder andere de Waddeneilanden, het UNESCO Werelderfgoed de Waddenzee, Natura 2000-gebieden, hoogwaardige landbouwgebieden, industrieterrein Eemshaven en het Eems-Dollard Verdragsgebied. Bij de uiteindelijke keuze van een route spelen verschillende belangen, die zorgvuldig worden afgewogen.

Hieronder vindt u een overzicht van de gestelde vragen tijdens het eerste inloopspreekuur. Heeft u andere vragen, opmerkingen of suggesties? Neem dan vooral contact op via: pawoz-eemshaven@minezk.nl of 070 370 89 79 (op werkdagen tussen 9.00 en 17.00 uur).

Vragen & antwoorden

Vraag:

In de 'voorgeschiedenis' mis ik dat de massale bezwaren van bewoners, organisaties en deskundigen, aanleiding waren om het voorkeustracé door Schiermonnikoog, te herzien. Volgens mij is de voorgeschiedenis niet compleet. Bent u met mij eens dat een goed beeld van de geschiedenis belangrijk is voor de toekomst?

Antwoord:

Ja, dit is heel belangrijk en wordt ook meegenomen in het verdere proces dat we gezamenlijk met burgers en andere betrokkenen vormgeven. We zorgen dat we de lessen en ervaringen van Ten noorden van de Waddeneilanden meenemen in dit programma.

Vraag:

Is er voldoende capaciteit op het landelijke hoogspanningsnet ?

Antwoord:

Ja, er is bewust gekozen om deze windgebieden aan te sluiten in Eemshaven. Hier is namelijk een grote vraag voorzien vanwege de verduurzaming van de industrie. Daarnaast lopen vanuit Eemshaven meerdere hoogspanningsverbindingen (deels nog in aanbouw) het land in om elektriciteit te kunnen transporteren.

Vraag:

Worden de effecten op het bodemleven (wormen, bacteriën, schimmeldraden, mycorrhizia's , etc) van de landbouwgronden meegenomen in het onderzoek?

Antwoord:

Met name richting de uitvoeringsfase, waarin er fysieke bodem- en veldonderzoeken plaatsvinden kan gekeken worden naar effecten op bodemleven voor specifieke routes. In de komende jaren zal er met name via bureaustudies als onderdeel van het milieueffectrapport en de rapportage agrarische waarden gekeken worden naar effecten op bodem (en water).

Vraag:

Ik begreep dat alle routes meegenomen worden. Betekent dit dat Eemshaven-Oost ook meegenomen wordt en wordt ook gedacht aan een corridor?

Antwoord:

Het startpunt van het programma bestaat uit acht routes. Er zijn ook routes die via het oosten naar Eemshaven lopen. De acht routes vindt u in het voornemen. Het voornemen kunt u van de website downloaden (<https://www.rvo.nl/onderwerpen/bureau-energieprojecten/lopende-projecten/pawoz>).

Voor alle plekken wordt gekeken hoeveel kabels en/of leidingen daarin passen. Hiermee wordt dus gedacht aan 'corridors' , waarin meerdere kabels en/of leidingen naast elkaar kunnen liggen.

Vraag:

Wat zijn de afwegingskaders, zijn er redenen te bedenken om af te zien van een bepaald tracé?

Antwoord:

Alle routes kennen uitdagingen. Op dit moment is daarom niet te zeggen of specifieke routes zullen afvallen. In de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) die we de komende periode opstellen met de input van verschillende betrokkenen, brengen we in kaart welke routes we tot welk detailniveau in de volgende fase moeten onderzoeken. Uit deze onderzoeken moet blijken of routes afvallen. Naast onderzoeken over milieu zijn dat ook onderzoeken op het gebied van techniek, omgeving, kosten, toekomstvastheid en landbouw. Deze worden in gezamenlijkheid afgewogen.

Vraag:

Is er al in beeld wat de toekomstige elektriciteitsbehoefte van Noord-Nederland (los van de stroom die nodig is voor de productie van H2, want dat kan beter op zee gebeuren (vervoer van energie in de vorm van H2 is goedkoper dan vervoer van elektriciteit)?

Antwoord:

Hier is nu geen concreet antwoord op te geven. Vanuit verschillende sectoren wordt door het Rijk de behoefte aan energie geïnventariseerd (bijvoorbeeld voor de industrie via de zogeheten Cluster Energie Strategieën (CES)).

Vraag:

Er wordt gesproken over de werkgelegenheid voor het gebied. Aan welk soort banen moeten we denken en hoeveel banen kan dit opleveren?

Antwoord:

Er zijn 20.000 mensen direct en indirect werkzaam in de aardgaswinning in de noordelijke regio. De gaswinning in Groningen stopt om veiligheidsredenen met als gevolg dat er gewerkt moet worden aan een toekomstperspectief voor de regio.

De aanwezigheid van aardgas heeft altijd een belangrijke rol gespeeld voor het industriecluster in Groningen. Er werken hier ruim 15.000 mensen.

In Groningen aan de waterstofeconomie gebouwd en daar is veel groene energie voor nodig. De verwachting is dat dit leidt tot 25.000 nieuwe banen.

Vraag:

Leggen de Duitsers beperkingen op aan het aantal kabels?

Antwoord:

Sommige routes lopen door het Eems Dollard Verdragsgebied. In dit gebied zijn de Duitse autoriteiten verantwoordelijk voor bepaalde vergunningen. Hierover overleggen we met de Duitse overheden. Uit deze overleggen zal moeten blijken of en zo ja welke bezwaren er zijn.

Vraag:

Kan er een brainstorm-bijeenkomst georganiseerd worden om te kijken naar mogelijke innovatieve technieken?

Antwoord:

Ja, deze suggestie nemen we mee in de te organiseren bijeenkomsten.

Vraag:

Hoe lang hoeven er na deze operatie geen kabels te worden aangelegd?

Antwoord:

Dit wordt nog bepaald. Op dit moment zijn er twee windparken (Ten Noorden van de Waddeneilanden en Doordewind) concreet in beeld die aangesloten worden in Eemshaven. In dit programma wordt onderzocht welke routes gebruikt kunnen worden voor aansluiting van deze windparken. Maar er wordt ook verder gekeken, naar de mogelijkheden voor aansluiting in Eemshaven in de toekomst. In het programma Verkenning Aanlanding Wind Op Zee 2040 (VAWOZ 2040) wordt de keuze gemaakt of deze mogelijkheden ook daadwerkelijk gebruikt worden.

Vraag:

Er was sprake van toekomstige kabels door Schier meer maar het westen. Is die optie er nog?

Antwoord:

Er zijn twee mogelijke routes die door Schiermonnikoog lopen, deze zijn onderdeel van de acht mogelijke routes die het startpunt vormen voor het onderzoek. Deze routes zijn het voorkeursalternatief (VKA) van het project voor aansluiting van windpark Ten Noorden van de Waddeneilanden (dat is opgegaan in dit programma) en de uitgewerkte Wantij-variant daarvan. Er zijn op dit moment geen andere routes over Schiermonnikoog in beeld. Eventueel kunnen deze toegevoegd worden in de fase van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD).

Vraag:

ik wil graag weten of er ook een corridor komt.

Antwoord:

Een corridor, een route waardoor meerdere kabels /leidingen lopen en waar in de toekomst meer kabels/leidingen bij kunnen komen kan een uitkomst zijn van het programma. Dit is op voorhand niet te zeggen. Bij alle te onderzoeken routes wordt wel gekeken hoeveel kabels en/of leidingen daarin zouden passen.

Vraag:

Hoeveel verschillende kabels zijn er nodig?

Antwoord:

In totaal zijn er vier kabels nodig voor de aansluiting van de windparken Ten Noorden van de Waddeneilanden en Doordewind. In dit Programma wordt verder onderzocht welke routes gebruikt kunnen worden voor de aansluiting van toekomstige windparken. In het programma Verkenning Aanlanding Wind Op Zee 2040 (VAWOZ 2040) wordt de keuze gemaakt of deze mogelijkheden ook daadwerkelijk worden gebruikt. Het is daarom nu nog niet te zeggen of er na deze vier kabels nog meer kabels / leidingen komen.

Vraag:

Is de RUG nu wel betrokken bij het expert-team?

Antwoord:

De Waddenacademie is gevraagd om op verschillende momenten in het programma haar expertise in te zetten. De Waddenacademie zal daarbij meedenken aan de voorkant en bij specifieke studies. Ze zullen de relevante experts betrekken per onderwerp.

Vraag:

Komt de minister naar Schiermonnikoog?

Antwoord:

Op maandag 25 april 2022 tijdens het werkbezoek in de regio niet. De minister kwam op werkbezoek, om over het gehele programma te spreken, waar dus veel meer routes onder vallen. Er zijn verschillende mogelijke routes die Schiermonnikoog niet doorkruisen. In een latere fase van het programma kan de minister zeker Schiermonnikoog bezoeken, mocht dit wenselijk en logisch zijn.